

FINANSOWANIE PRZECIWDZIAŁANIA SPOŁECZNEMU WYKLUCZENIU W RAMACH EFS

Jarostaw Pichla
Ministerstwo Gospodarki i Pracy

WSTĘP

W kwietniu 2005 r. Departament Wdrażania Europejskiego Funduszu Społecznego (DWF) w Ministerstwie Gospodarki i Pracy zakończył ocenę wniosków w ramach pierwszej edycji konkursu na projekty przeznaczone dla osób zagrożonych wykluczeniem społecznym¹. Konkurs został ogłoszony 14 października 2004 r. i trwał do końca ubiegłego roku. Początkowo liczba złożonych projektów była stosunkowo niewielka, jednak w miarę upływu czasu systematycznie rosła. W sumie do 31 grudnia 2004 r. złożono 338 wniosków². Fakt ten potwierdził ogromne zainteresowanie środkami strukturalnymi podmiotów reprezentujących zarówno sektor finansów publicznych, jak i sektor organizacji pozarządowych oraz tradycyjny sektor prywatny.

ZAINTERESOWANIE KONKURSEM

Nie jest zaskakujące, że największa liczba wniosków (prawie 40%) została złożona przez podmioty non-profit. Dla wielu z nich pozyskiwanie środków na realizację projektów w ramach ogłaszanych konkursów nie było nowym doświadczeniem. Wiele z organizacji aplikowało w swojej dotychczasowej działalności o fundusze krajowe i fundusze przedakcesyjne.

Bardzo istotnym czynnikiem zwiększającym zainteresowanie EFS była korzystna proporcja finansowania projektów. Organizacje pozarządowe musiały wykazać się jedynie 1-procentowym wkładem własnym³, przy czym mógł to być wkład finansowy lub wkład rzeczowy o oszacowanej wartości. Pozwoliło to na złożenie nie tylko dużej liczby wniosków, ale także zachęciło organizacje pozarządowe do realizowania projektów o stosunkowo dużej wartości, przekraczającej niejednokrotnie 300–400 tys. zł. Ponadto, dogodny system przekazywania środków na finansowanie projektów w formie dotacji (na zasadzie wypłaty „z góry”), eliminował, przynajmniej teoretycznie, wydatkowanie w pierwszej kolejności własnych środków.

Za pozytywny należy uznać fakt dużego zainteresowania konkursem ze strony jednostek samorządowych. Tym bardziej, że samorządy musiały zagwarantować znacznie większy wkład własny niż organizacje pozarządowe (w wysokości 20% wartości projektu). W ramach Działania 1.5 SPO RZL sektor

samorządowy złożył 268 projektów. Należy wziąć pod uwagę fakt, iż pracownicy jednostek samorządowych musieli przyswoić sobie wiedzę nie tylko z zakresu zasad korzystania ze środków EFS, ale także nabyć praktyczne umiejętności w zakresie tzw. myślenia projektowego. Do prawidłowego wypełnienia wniosku, a potem sprawnej realizacji projektu wiedza z zakresu metodologii tworzenia projektów była bowiem bardzo pożądana.

Instytucja wdrażająca dopuściła możliwość realizacji projektów z udziałem partnerów, tj. organizacji, które na podstawie umowy partnerskiej z beneficjentem zobowiązywały się do wykonania określonych zadań w projekcie. Partnerstwo było dogodnie szczególnie przy złożonych projektach, zakładających kompleksową pomoc dla osób zagrożonych wykluczeniem społecznym w formie np. wsparcia psychologicznego, szkoleń, staży zawodowych. Niektóre z typów projektów przewidzianych w wytycznych konkursowych wymagały realizacji zadań we współpracy ze starostą. Przykładowo, jeżeli instytucja pozarządowa chciała składać wniosek na organizację prac interwencyjnych dla osób długotrwale bezrobotnych, musiała podpisać umowę partnerską z przedstawicielem samorządu. Właściwe rozporządzenie⁴ regulujące kwestie zatrudnienia subsydiowanego jednoznacznie określa, iż organem powołanym do refundacji pracodawcy kosztów wynagrodzenia, nagród i składek na ubezpieczenie społeczne skierowanych bezrobotnych może być starosta.

Zachętą do realizacji projektów w partnerstwie było to, iż partner w przeciwieństwie do wykonawców nie był wylaniany na podstawie przepisów prawa zamówień publicznych. Nie musiał ponadto należeć do żadnej z kategorii beneficjentów uprawnionych do składania wniosku. Beneficjent mógł zatem realizować projekt z każdym podmiotem, który posiadał osobowość prawną, działał na rzecz zatrudnienia i rozwoju zasobów ludzkich, dołączył do wniosku wymagane załączniki oraz podpisał umowę o partnerstwie.

Trudno jednoznacznie stwierdzić, na ile powyższe warunki były zachęcające do składania wniosków przez beneficjenta w partnerstwie z innymi instytucjami. W Działaniu 1.5 SPO RZL na 94 wnioski ocenione pozytywnie po kontroli merytorycznej, tylko 11 ma być realizowanych w tzw. partnerstwie, głównie pomiędzy powiatowymi urzędami pracy i ośrodkami pomocy społecznej. Niestety, bardzo rzadkie są przy-

padki składania wniosków przez organizacje pozarządowe w porozumieniu z jednostkami samorządowymi.

Niełatwo określić, na ile jest to wynikiem wzajemnych uprzedzeń pomiędzy podmiotami reprezentującymi różne sektory i postrzegania siebie jako konkurentów w aplikowaniu o unijne środki, a na ile zwykłego braku dotychczasowych doświadczeń współpracy. Nie jest wykluczone, że wielu samorządowych beneficjentów będzie współdziałać z sektorem non-profit, jednak na znacznie uproszczonych zasadach, bez formalnego partnerstwa i generowania dodatkowych kosztów projektu.

PROCES OCENY WNIOSKÓW

Duża liczba złożonych wniosków spowodowała znaczne wydłużenie okresu oceny wniosków, składającej się z części formalnej oraz merytorycznej. Zgodnie z procedurą instytucja wdrażająca miała 14 dni od momentu złożenia wniosku na przesłanie beneficjentowi informacji, czy wniosek spełniał wymogi formalne, czy też został odrzucony. Tylko w niewielu przypadkach, głównie w pierwszej fazie konkursu, dotrzymano terminu odpowiedzi.

Średnio 7 na 10 wniosków nie spełniało wymogów formalnych. Wiele z nich zawierało poważne błędy, w związku z czym projektodawca nie miał możliwości ponownego złożenia wniosku. Podstawowe uchybienia dotyczyły niezgodności wersji papierowej i elektronicznej oraz przesyłania wniosków w nieaktualnej wersji Generatora Wniosków⁵. Niestety, aplikację zmieniano kilkanaście razy w ciągu 2–3 miesięcy. Automatyczna aktualizacja programu wiązała się z wieloma technicznymi problemami. Wielokrotnie powtarzała się sytuacja, w której przetestowana wcześniej aplikacja, w kolejnej wersji posiadała szereg nowych błędów, nie występujących w poprzedniej wersji.

Kolejnym częstym błędem popełnianym przez wnioskodawców była niezgodność projektu z ustawą Prawo zamówień publicznych. Nie wszyscy beneficjenci, szczególnie reprezentujący sektor pozarządowy, mieli świadomość, iż przekazywane im środki w ramach dofinansowania projektu są środkami publicznymi. W związku z tym w przypadku zakupu różnorodnych dostaw i usług, których wartość netto przekraczała 6 tys. euro, należało we wniosku wskazać na określony tryb wyboru wykonawcy. Brak takiego wskazania był podstawą do odrzucenia wniosku.

Ocenie formalnej podlegał nie tylko projekt, ale także szereg załączników. Jak się okazało, skompletowanie kilkunastu dokumentów potwierdzających m.in. osobowość prawną beneficjenta (ewentualnie partnerów), sytuację finansową czy zakres działalności merytorycznej stanowiło duży problem. Nie były to tylko przeszkody natury technicznej, ale również finansowej. Niektóre z załączników, takie jak statut organizacji czy wyciąg z Krajowego Rejestru Sądowego, jeśli nie były dostarczane w oryginałach, musiały być poświadczane za zgodność z oryginałem przez radcę prawnego lub notariusza. Dla mniej zasobnych organizacji był to znaczący wydatek.

W sumie na 338 wniosków złożonych na konkurs Działania 1.5 SPO RZL 130 przeszło pozytywnie ocenę formalną i zostało dopuszczonych do kolejnego etapu weryfikacji, tj. oceny merytorycznej, dokonywanej przez Komisję Oceny Projektów (KOP). Pierwsze posiedzenie KOP miało miejsce w dniach 23–25 listopa-

da 2004 r. Kolejne spotkania odbywały się w okresie styczeń – kwiecień br. Chcąc zapewnić obiektywność weryfikacji projektów, każdy wniosek oceniany był przez dwie losowo wybrane osoby, które zobowiązane były do podpisania tzw. deklaracji bezstronności. Ostateczna punktacja wniosku była średnią arytmetyczną liczby punktów przyznanych przez poszczególnych oceniających.

KOP dokonywał oceny wniosku na podstawie kryteriów przyjętych dla całego SPO RZL oraz Działania 1.5 SPO RZL. W szczególności przedmiotem oceny było to, czy realizacja projektu w określonej sytuacji społeczno-ekonomicznej regionu jest rzeczywiście potrzebna, czy projekt wpisuje się w założenia lokalnych dokumentów strategicznych, czy precyzyjnie została określona grupa docelowa, czy wnioskodawca zaplanował działania adekwatne do potrzeb uczestników projektu, wreszcie – czy przejrzysta jest struktura zarządzania projektem, budżet oraz źródła finansowania projektu.

Na 130 projektów dopuszczonych do oceny merytorycznej 94 zostały rekomendowane przez KOP Dyrektorowi Departamentu Wdrażania EFS do zatwierdzenia. Komisja w wielu przypadkach proponowała jednak obniżenie wnioskowanej kwoty dofinansowania. Projektodawcy, którzy nie zgodzą się z propozycją obniżenia wartości dotacji i nie będą mieli wystarczających argumentów świadczących o prawidłowości przyjętych przez nich założeń budżetowych, nie zostaną zaproszeni do podpisania umów na realizację projektów.

Porównując wyniki oceny formalnej i merytorycznej, widać wyraźnie, że znacznie więcej wniosków zostało odrzuconych z powodu błędów formalnych niż merytorycznych. Niewielu projektodawcom udało się jednak uzyskać więcej niż 80 punktów (na 100 możliwych). Komisja miała wiele zastrzeżeń do ocenianych wniosków, wskazując m.in. na:

- ogólne uzasadnienie potrzeby realizacji projektów,
- brak indywidualnego podejścia do potrzeb uczestników projektu,
- niewielki stopień innowacyjności proponowanych działań,
- mało precyzyjne wskazanie rezultatów projektu,
- zbyt rozbudowaną strukturę zarządzania projektem (w niektórych projektach koszty personelu stanowiły 70% całkowitego kosztu projektu),
- niespójność części finansowej i merytorycznej wniosku,
- zbyt ogólny budżet bez podawania kosztów jednostkowych,
- zawyżone pozycje kosztów (szczególnie wynagrodzeń).

PRZEGLĄD PROJEKTÓW W UJĘCIU REGIONALNYM

Najwięcej projektów zakwalifikowanych do dofinansowania złożyły jednostki samorządowe (60%), w tym głównie powiatowe urzędy pracy oraz ośrodki pomocy społecznej. Co trzeci zakwalifikowany projekt był złożony przez organizacje pozarządowe, a pozostałe wnioski złożyły instytucje szkoleniowe.

Ciekawe wydaje się porównanie powyższych danych z liczbą złożonych wniosków przez poszczególne grupy podmiotów. Okazuje się, że skuteczność sektora samorządowego w aplikowaniu o środki EFS była ponad dwukrotnie wyższa niż sektora non-profit

(odpowiednio 40% i 18%)⁶. Powstaje pytanie, z czego wynika taka dysproporcja i dlaczego wypada ona na niekorzyść organizacji pozarządowych, których funkcjonowanie opiera się na tzw. myśleniu projektowym?

Powodów jest zapewne kilka. Procedura wnioskowania w ramach funduszy strukturalnych dość znacznie różni się od procedur stosowanych w ramach innych konkursów grantowych, w związku z czym nie można automatycznie przenosić dotychczasowych doświadczeń na grunt projektów finansowanych z EFS. Ponadto, wskutek tego, iż tak naprawdę dopiero ustawa o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy z 2004 r. dopuściła sektor pozarządowy do realizacji projektów na rzecz osób wykluczonych społecznie, z wykorzystaniem instrumentów dotychczas zarezerwowanych wyłącznie dla publicznych służb zatrudnienia, niewiele z nich posiadało wiedzę na temat tego, w jaki sposób te instrumenty stosować. Z drugiej strony wiele jednostek samorządo-

wych, tj. powiatowych urzędów pracy, miało już doświadczenie w aplikowaniu o środki EFS, realizując projekty w ramach Działań 1.2, 1.3 SPO RZL skierowane do osób bezrobotnych.

Warto również przyjrzeć się wynikom oceny z punktu widzenia poszczególnych regionów. Zdecydowanie najbardziej aktywnym województwem pod względem złożonych i przyjętych do realizacji wniosków było województwo mazowieckie. Dużą aktywnością wykazywali się również projektodawcy z Dolnego i Górnego Śląska, Wielkopolski i Małopolski. Najmniej wniosków spłynęło z województw świętokrzyskiego, podlaskiego, opolskiego, podkarpackiego. Interesujące jest jednak to, że województwa ściany wschodniej charakteryzowała najwyższa efektywność mierzona procentem zaakceptowanych wniosków w stosunku do wniosków złożonych. Projektodawcy z powyższych województw byli zatem mniej aktywni, ale przedkładali projekty o wysokiej jakości. Szczegółowo kwestie te pokazuje tabela 1.

Tabela 1. Działanie 1.5 SPO RZL „Aktywność i skuteczność w składaniu wniosków w poszczególnych województwach”

Województwo	Liczba złożonych wniosków	%	Liczba wniosków przyjętych do realizacji	%	Efektywność (% zaakceptowanych wniosków w stosunku do wniosków złożonych)
Mazowieckie	82	24,0	28	29,7	34,1
Śląskie	34	10,0	9	9,5	26,0
Opolskie	7	2,0	3	3,1	42,0
Małopolskie	25	7,0	3	3,1	12,0
Pomorskie	17	5,0	0	0,0	0,0
Lubelskie	13	4,0	7	7,4	53,8
Podkarpackie	8	2,3	7	7,4	87,5
Zachodniopomorskie	11	3,0	3	3,1	27,2
Wielkopolskie	26	8,0	6	6,3	23,0
Warmińsko-mazurskie	14	4,0	5	5,3	35,7
Dolnośląskie	36	11,0	6	6,3	16,6
Kujawsko-pomorskie	17	5,0	6	6,3	35,2
Podlaskie	7	2,0	3	3,2	42,8
Świętokrzyskie	6	2,0	0	5,0	0,0
Łódzkie	22	7,0	4	4,2	18,2
Lubuskie	13	4,0	4	4,2	30,7
Razem	338	100,0	94	100,0	27,8

Źródło: Dane Departamentu Wdrażania EFS.

Ponad połowa projektów zakwalifikowanych do dofinansowania skierowana jest do osób długotrwale bezrobotnych, pozostających na bezrobociu ponad 2 lata. Wnioskującymi w tym przypadku są najczęściej powiatowe urzędy pracy, które dzięki środkom z EFS mogą zaoferować kompleksowe działania aktywizujące beneficjentów. Duża część projektów (27%) dotyczy osób młodych (w wieku 15–24 lata) wychowujących się w placówkach opiekuńczo-wychowawczych, rodzinach zastępczych oraz młodzieży nie uczącej się, nie pracującej, pochodzącej ze środowisk ubogich, dotkniętych patologiami.

Występują też projekty skierowane bezpośrednio do osób korzystających z pomocy społecznej, które mają problemy z nałogiem alkoholizmu czy narkomanii. Odbiorcami kilku projektów są osoby bezdomne oraz byli więźniowie.

Nie brakuje przedsięwzięć, skierowanych do zróżnicowanej grupy odbiorców. Autorami powyższych wniosków są najczęściej ośrodki pomocy społecznej lub centra integracji społecznej. Na liście rankingowej znalazło się również 12 projektów, mających na celu przeszkolenie pracowników instytucji pomocy społecznej (w tym organizacji pozarządowych), oraz osób pracujących z młodzieżą trudną⁷.

Jakie formy wsparcia dla beneficjentów ostatecznych przewidują projektodawcy? Przede wszystkim szkolenia (93%), następnie doradztwo zawodowe (54%), poradnictwo psychologiczne (49%), staże/przygotowanie zawodowe (43%)⁸. Powiatowe urzędy pracy oferują ponadto prace interwencyjne (w 27 projektach), w których starosta refunduje pracodawcy koszty wynagrodzenia i składek na ubezpieczenie społeczne skierowanych bezrobotnych.

Kilku projektodawców dzięki środkom z EFS będzie realizować projekty badawcze, mające na celu ocenę wpływu i efektywności usług świadczonych przez instytucje pomocy społecznej na rzecz osób z grup szczególnego ryzyka. Kolejne trzy projekty wspierać będą tworzenie i działalność centrów integracji społecznej.

Charakterystycznym jest fakt, iż zdecydowana większość projektodawców nie ograniczała się tylko do jednej formy wsparcia, lecz zaoferowała różnorodne instrumentarium pomocy. Kompleksowość działań wspierających była w wielu projektach postrzegana w kategoriach innowacyjności, co automatycznie podwyższało ocenę wniosku.

Warto również dokonać przeglądu projektów pod kątem finansowym. Dokumenty konkursowe określały jedynie minimalną wartość projektu na poziomie 70 tys. zł⁹. Niewiele jest jednak wniosków, w któ-

rych budżet nie przekracza 100 tys. zł. Najczęściej projektodawcy zgłaszają zapotrzebowanie na dofinansowanie w kwocie mieszczącej się w przedziale 200 tys. – 400 tys. zł. Tylko w 11 projektach kwota dofinansowania przewyższa 1 mln zł. Może ona jednak ulec obniżeniu na skutek negocjacji projektodawcy z instytucją wdrażającą.

Ogółem wartość projektów złożonych w ramach schematu konkursowego Działania 1.5 wynosi ponad 60 mln zł, co stanowi 13,5% alokacji środków na Działanie 1.5 SPO RZL na lata 2004–2006. Dla potencjalnych projektodawców, którzy zamierzają złożyć wniosek o dofinansowanie projektu w tym lub przyszłym roku, pozostaje zatem jeszcze sporo środków do zagospodarowania.

Wnioskodawców, którzy już otrzymali pozytywną decyzję o dofinansowaniu, czeka ogromna praca do wykonania, związana z faktyczną realizacją projektu, począwszy od momentu podpisania umowy (dotychczas podpisano 8 umów o dofinansowanie), skończywszy na złożeniu sprawozdania końcowego i końcowego wniosku o płatność.

PODSUMOWANIE

Jakie wnioski można wyciągnąć z pierwszej edycji konkursowej w ramach Działania 1.5 SPO RZL na najbliższe miesiące?

Złożenie w 2004 r. ponad 330 aplikacji świadczy dużym zainteresowaniu realizacją projektów wspierających osoby zagrożone wykluczeniem społecznym lub przedsięwzięć mających na celu podwyższenie jakości usług świadczonych przez instytucje pomocy społecznej. Z pojawiającej się szansy dofinansowania chcą skorzystać nie tylko organizacje pozarządowe, instytucje szkoleniowe, ale także samorządy, które – jak się okazuje – nie są nastawione wyłącznie na realizację projektów infrastrukturalnych, ale także na projekty związane z rozwojem zasobów ludzkich.

Jeśli okaże się, że aplikujący są w stanie sprawnie zarządzać projektami, skutecznie dochodzić do założonych celów i osiągać zaplanowane rezultaty, liczba beneficjentów chętnych do skorzystania ze środków EFS może się szybko zwiększyć. Podobnie, jeśli społeczności lokalne dostrzegą wymierne korzyści z projektów, będą dodatkowym stimulatorem dla samorządów do składania kolejnych wniosków.

Sprawna realizacja projektów nie zależy jednak tylko od zdolności organizacyjnej wnioskodawców, ale również od sprawności całego systemu zarządzania i wdrażania Europejskiego Funduszu Społecznego. Niestety, można wymienić co najmniej kilka grup problemowych, którymi obarczony jest obecny system, w tym m.in.: brak sprawnie funkcjonującego systemu informatycznego SIMIK. Występowanie częstych błędów w dostępnych aplikacjach (Generator Wniosków) oraz opóźnienia w tworzeniu nowych aplikacji (Generator Wniosków Płatniczych, Generator Sprawozdań) spowodowały konieczność stworzenia zastępczych rozwiązań informatycznych, które są mniej dogodne dla beneficjentów¹⁰.

Inne poważne problemy dotyczą kwestii dokumentów programowych. Opóźnienia w ich przyjmowaniu¹¹, skutkowałe również opóźnieniami w ogłoszeniu konkursów. Nieprecyzyjność zapisów sprzyja mylnym interpretacjom zarówno ze strony instytucji wdrażających, jak też beneficjentów. Ponadto, system wdrażania jest przeregulowany. Dotyczy to w szczególności procedury

zgłaszania i akceptacji zmian we wniosku oraz umowie o dofinansowanie projektu, która nie pozwala na sprawne wprowadzanie niezbędnych korekt w projektach.

Z perspektywy kilkunastu miesięcy wdrażania EFS mało efektywnym rozwiązaniem wydaje się zatwierdzanie w formie aktów prawnych wielu szczegółowych narzędzi systemowych (formularzy wniosków o płatność, formularzy sprawozdań). W momencie, kiedy system znajduje się w początkowej fazie wdrażania, w związku z czym istnieje duże prawdopodobieństwo błędów, należało zaproponować szybszą i bardziej elastyczną procedurę dokonywania poprawek.

Jeszcze inne problemy dotyczą zasobów ludzkich zaangażowanych w tworzenie i obsługę systemu. Z powodu ograniczonej liczby etatów, niewystarczających środków finansowych lub braku funduszy na finansowanie nowych pracowników ze środków pomocy technicznej poziom zatrudnienia nie osiągnął stanu docelowego. Ponadto, instytucje wdrażające borykają się z problemem dużej rotacji personelu w związku z mało motywującym systemem wynagrodzeń. Ma to wpływ na wydajność pracy i skutkuje opóźnieniami, np. przy ocenie wniosków czy podpisywaniu umów.

Pozostaje mieć jednak nadzieję, że powyższe problemy uda się systematycznie rozwiązywać, w efekcie czego środki EFS przyznane Polsce na okres programowania 2004–2006 zostaną w pełni wykorzystane.

¹ Konkurs został ogłoszony w Działaniu 1.5 „Promocja aktywnej polityki społecznej poprzez wsparcie grup szczególnego ryzyka” Sektorowego Programu Operacyjnego Rozwój Zasobów Ludzkich (SPO RZL).

² Zobacz: *Korekta sprawozdania rocznego z realizacji Działania 1.5 Sektorowego Programu Operacyjnego Rozwój Zasobów Ludzkich*.

³ Wkład własny liczony w stosunku do całkowitych kosztów projektu, pomniejszonych o ewentualny przychód.

⁴ Rozporządzenie Ministra Gospodarki i Pracy z 13 lipca 2004 r. w sprawie szczegółowego sposobu i trybu organizowania prac interwencyjnych i robót publicznych oraz jednorazowej refundacji kosztów z tytułu opłaconych składek na ubezpieczenie społeczne (DzU 2004, nr 161, poz. 1683 z późn. zm.).

⁵ Generator Wniosków jest programem komputerowym służącym wypełnianiu wniosków o dofinansowanie realizacji projektów. Stanowi część informatycznego systemu SIMIK przeznaczonego do obsługi wdrażania i monitorowania funduszy strukturalnych.

⁶ Na 136 wniosków złożonych przez jednostki samorządowe 57 zostało rekomendowanych przez KOP do realizacji. Odpowiednio, na 157 wniosków złożonych przez organizacje pozarządowe tylko 29 uzyskało pozytywną opinię KOP.

⁷ W ramach Działania 1.5 SPO RZL dofinansowanie mogą uzyskać nie tylko wnioski dotyczące osób z grup szczególnego ryzyka, ale również projekty ukierunkowane na podniesienie efektywności instytucji pomagających osobom zagrożonym wykluczeniem społecznym.

⁸ Por. *Sprawozdanie za pierwszy kwartał 2005 r. z realizacji Działania 1.5 Sektorowego Programu Operacyjnego Rozwój Zasobów Ludzkich*.

⁹ Zobacz: *Wytyczne dla beneficjentów ubiegających się o dofinansowanie projektów w ramach Sektorowego Programu Operacyjnego Rozwój Zasobów Ludzkich – Działanie 1.5 Promocja aktywnej polityki społecznej poprzez wsparcie grup szczególnego ryzyka*.

¹⁰ Zobacz więcej: *Korekta sprawozdania za czwarty kwartał 2004 r. z realizacji Sektorowego Programu Operacyjnego Rozwój Zasobów Ludzkich*.

¹¹ W szczególności Rozporządzenie Ministra Gospodarki i Pracy z 8 października 2004 r. w sprawie trybu składania i wzoru wniosku o dofinansowanie realizacji projektu oraz wzoru umowy o dofinansowanie projektu w ramach Sektorowego Programu Operacyjnego Rozwój Zasobów Ludzkich 2004–2006 (DzU 2004, nr 234, poz. 2348).